

Klima- og miljødepartementet - KLD
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Vår ref.: 18/06426-3

Deres ref.: 18/1422-4

Dato: 01.02.2019

Innspill fra Aust-Agder fylkeskommune og Vest-Agder fylkeskommune til ny stortingsmelding om kulturminnepolitikk

Det vises til brev fra Klima- og miljødepartementet den 21.11.18, med invitasjon til å komme med innspill og bidrag til ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken. Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommune ser det som positivt at man nå utarbeider en ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken. Med de endringer som kommer innen kulturminnevernet, med overføring av oppgaver og ny ansvarsforskrift, vil det være et viktig element for å sikre en helhetlig kulturminnepolitikk fremover.

Agder (kommer2020) sine innspill til tema som bør med i ny kulturminnemelding:

Bygningsvern

Fokus på klimaendringer og utfordringer knyttet til den verneverdige/fredete bygningsmassen som over tid vil utsettes for ulike påkjenninger, som økt nedbør, temperatursvingninger etc. Det bør sikres forskningsprosjekter som gir den regionale og kommunale kulturminneforvaltningen mulighet til å kunne være i forkant og planlegge tiltak.

Gjenbruk av eksisterende bygninger, transformasjon, satsing på ivaretagelse av de verdier de historiske byene representerer, både som opplevelse i reiselivssammenheng, som attraktive bomiljøer og er bærekraftig i et miljøperspektiv.

NB registeret er et viktig verktøy som bør videreutvikles. Økende urbanisering medfører større press på byer og bynære områder og dette gir et større behov for regelverk som bidrar til god utvikling som ivaretar de kulturhistoriske verdiene og identiteten til byene.

Bygningsvernsentrene har de siste årene utviklet til å bli en vesentlig arena for styrking av det praktiske bygningsvernet, samt lavterskeltilbud for både huseiere og håndverkere. For å sikre sentrene og utvikle dem videre i fremtiden bør det sikres en grunnfinansiering. Mangel på tradisjonshåndverkere og mangel på kunnskap og kompetanse blant håndverkere som utfører vedlikehold og restaureringsarbeid på freda og verneverdige hus er en utfordring og bygningsvernsentrene har en viktig rolle for å endre dette. Et sentralt element i dette arbeidet er å styrke samarbeidet med utdanningsinstitusjonene og styrke muligheten til å utvikle pedagogisk opplegg innenfor kulturminnevern for alle nivå fra grunnskole til høyskole/universitet. Større fokus på den kulturelle skolesekken.

FOLKESTYRE, KOMPETANSE OG SAMARBEID

Postadresse:
Postboks 517 Lund
4605 KRISTIANSAND
E-postadresse:
postmottak@vaf.no

Besøksadresse:
Tordenskjolds gate 65
4614 KRISTIANSAND
Internettadresse:
www.vaf.no

Telefon:
38 07 45 00
Organisasjonsnummer:
960 895 827

Styrking av forsknings- og kompetansemiljøene vil være nødvendig for å kunne videreutvikle kulturminnevernet både i forhold til verdiskapning, klimaendringer og i samsvar med samfunnsutviklingen forøvrig.

Samspill materielt og immaterielt kulturvern. Styrke sammenheng mellom den handlingsbårne kunnskapen det tradisjonell håndverket som er nødvendig for å kunne ivareta den fredete og verneverdige bygningsmassen. Videreføre og utvikle etterutdanning for håndverkere, men også rette dette mer mot andre yrkesgrupper som arkitekter, ingeniører, eiendomsめklere etc

Selv om Riksantikvaren har utarbeidet en egen fredningsstrategi, er det store mangler i de fleste regioner for å få på plass en representativ fredningsliste. Med de store samfunnsendringene og fare for at nasjonalt viktige kulturminner forsvinner bør dette prioriteres. Spesielt nyere tids kulturminner (etterkrigsarkitektur) utgjør en gruppe kulturminner som ofte ikke oppfattes som verneverdige kulturminner.

Trehusbyene er sårbare i forhold til brann, det er derfor viktig at satsingen omkring brannsikringstiltak videreføres og at det arbeides med forskning omkring gode slukkemetoder, eks vanntåkeanlegg.

Kulturlandskapene

Ivaretagelse av områder med synkende befolkning. Gjengrodde kulturlandskap og forfalne bygninger i gråsgrendte områder er en stor utfordring både i reiselivssammenheng og i kulturminnesammenheng. Hvordan snu situasjonen til å skape attraktivitet og aktivitet, hvor en utnytter det potensiale disse områdene har. Er det mulig å bruke både KULA og UKL ytterligere i en verdiskapningssammenheng for prioriterte områder. Kulturminnevern og naturvern bør sees i sammenheng mellom kulturhistoriske verdier og natur, spesielt sett i forhold til en bærekraftig kulturturisme.

Arkeologi

En stor andel av Norges nyeste historie (etter 1537) har ikke noe formelt vern gjennom lov, og blir svært ulikt håndtert. Arkeologiske kulturminner som er yngre enn 1537 eller som man ikke sikkert kan tidfeste går i dag tapt. I den grad man klarer å ta vare på dem eller sikre seg kunnskap om disse gjennom utgravinger er man avhengig av at man får til gode prosjekter. Kulturminneloven bør endres slik at man også har mulighet til sikre arkeologiske kulturminner fra etterreformatorsk tid. Alternativt om det finnes andre virkemidler enn endring av loven for å bedre ivareta denne delen av vår kulturhistorie?

Det gis årlig dispensasjon til å fjerne mange automatisk freda kulturminner. For å sikre den vitenskapelige verdien av disse er det tiltakshavers ansvar å bekoste både de arkeologiske registreringene og utgravningene. Imidlertid settes det av lite ressurser til å formidle funnene og kunnskapen videre i samfunnet. Formidling av resultatene bør også være en del av de arkeologiske undersøkelsene.

Kommunene og kulturminneplaner

De fleste kommunene er i ferd med å ferdigstille sine kommunale kulturminneplaner. Det vil være behov for oppfølging og kompetanseheving av kommunene over tid, for å kunne ivareta kulturminner på lokalt nivå.

Tilstanden til verneverdige bygninger er kritisk. Det er derfor behov for en styrking av ressurser til dette området. Både kompetansen i kommunene og økonomiske virkemidler vil være avgjørende for å få til en endring. I dag er det altfor enkelt å la bygninger forfalle, for så å argumentere for rivning. Regelverket som brukes for å ta vare på bygninger som er regulert til bevaring er et altfor svakt regelverk for kommunene.

Frivillige, museer og samarbeidspartnere

Museene har ansvar for og er eier av en mengde bygninger med stor verneverdi, flere på et nasjonalt nivå. Bygningene representerer både en kunnskapsverdi og en kilde for videre forskning. Etterslepet i forhold til vedlikehold er stort, og det bør tas et nasjonalt løft for å sikre denne bygningsmassen. En slik satsing ville gi gode muligheter for dokumentasjon og forskning som vil komme kulturarven til gode fremover.

Frivilligheten – styrke samarbeide mellom forvaltning og frivillighet. Historielag og andre frivillige organisasjoner er viktige for ivaretagelsen av kulturminner på lokalt nivå, samt videreutvikling av kommunenes kulturminneplaner. Bør få på plass arenaer for å styrke samarbeidet.

Samspill museer og kulturminnevern økt samarbeid mellom aktørene. Innenfor både formidling og bygningsvern, er det et stort potensiale for kunne få stor effekt av et styrket samarbeid. Museenes kunnskap om formidling, knyttet mot kulturminneforvaltningens kunnskap om bygningsvern/arkeologi vil kunne gi gode synergieffekter.

Digitalisering, hvordan skal kulturminnevernet utnyttet dette bedre; både mot eiere, frivillige, andre aktører/samarbeidspartnere som institusjoner og museer og nye formidlingsplattformer. Store utviklingsmuligheter i formidlingssammenheng.

Videreføring av satsingen på fartøyvern, hvor det i forbindelse med regionreform bør vurdere å samle kunnskapen i sterke og robust fagmiljøer, samt legge til rette for at de frivillige fortsatt engasjerer seg i dette arbeidet.

Virkemidler

Flere av bevaringsprogrammene til Riksantikvaren bør videreføres og utvikles. Dette har vært et løft som har gitt resultater på et nasjonalt nivå, men er dessverre ikke ferdigstilt, dels på grunn av manglende ressurser både på nasjonalt nivå og fra fylkeskommunen. Det bør gjøre et utredning i forhold til hvilke program som bør videreføres og om det er behov for andre bevaringsprogram.

De listeførte kirkene er en viktig del av vår kulturhistorie og representerer både kunnskap og kildeverdi som må bevares. Samtidig er de viktige bygninger i lokalsamfunnet. Det bør derfor være et nasjonalt ansvar og sikre disse kulturskattene for fremtiden. Et eget bevaringsprogram for kirkene ville sikre en antikvarfaglig riktig istandsetting som kunne sikre både faglighet og gi mulighet for forskning på lik linje med stavkirkeprosjektet. Vurdering av flere TIK anlegg i samarbeid med næringslivet. De fleste TIK anlegg er svært viktige både i en reiselivssammenheng og som en formidler for vår kulturhistorie i forhold til de forskjellige næringene. Flere områder burde vært representert, og her vil et samarbeid med næringslivet være en viktig faktor for å sikre de rette anleggene.

Kulturminnefondet er en viktig aktør i forhold til istandsetting av verneverdige bygninger/anlegg som ikke er fredet. Kulturminnefondet har bidratt til at fokuset på verneverdige bygninger/anlegg er blitt større. De sitter på et virkemiddel som ikke forvaltningen ikke har i like stor grad og som i mange tilfeller bidrar til å endre utfallet av saker fra eksempelvis rivning/større fasadeendringer til bevaring. Avstanden mellom Kulturminnefondet og den enkelte huseier blir imidlertid ofte for stor, og eierne opplever at det er utfordringer knyttet til søknadsskrivingen. Også mellom forvaltningen og Kulturminnefondet oppleves avstanden til tider for stor og ikke minst tilfeldig. Det er også en utfordring at i enkelte saker Kulturminnefondet gir støtte unnlates forvaltningen å kobles på, fordi eier/kommune oppfatter at når man har fått støtte så er eksempelvis ikke tiltakene søknadspliktige. Samarbeidet mellom Kulturminnefondet og den regionale forvaltningen bør formaliseres slik at fylkeskommunenes kulturminneforvaltning blir en del av gjennomføringen av det enkelte prosjekt. Bygningsvernssentrene er ofte tett på eierne og kjenner ofte best de lokale forholdene. En mulighet kan være å legge til rette for et tettere formalisert samarbeid mellom de og Kulturminnefondet, slik at sentrene kan følge opp prosjekter hvor Kulturminnefondet har gitt tilsagn til tilskudd og føringer for gjennomføring og ivareta kontaktene med forvaltningen.

Med vennlig hilsen
Fylkeskonservatoren

Yvonne Fernmar Willumsen
Fylkeskonservator

Aadne Sollid
Kulturvernleder Aust-Agder

Adresselister:

Mottakere:
Klima- og miljødepartementet - KLD

Kopi til:
Aadne Gunnar Sollid, Aust-Agder fylkeskommune